

แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในสถาบันอุดมศึกษา*

THE APPROACHES TO ENHANCE SOCIAL COHESION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION

สมฤดี สงวนแก้ว*, เกษตรชัย และหิมา, วันชัย ธรรมสังการ

Somrudee Sangunkaew*, Kasetchai Laeheem, Wanchai Dhammasaccakarn

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: somrudee.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผ่านมุมมองบุคลากรของเจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนานักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 31 คน ประกอบด้วยบุคลากรและผู้บริหารฝ่ายพัฒนานักศึกษาระดับวิทยาเขต จำนวน 7 คน และระดับคณะ จำนวน 16 คน และอาจารย์ที่ปรึกษาชั้นปี จำนวน 8 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผ่านมุมมองบุคลากร มีดังนี้ 1) ผ่านเนื้อหาของหลักสูตรทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ พี่พาคายกัน तरहนักและเคารพผู้อื่น 2) กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ช่วยสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์และทุนทางสังคม 3) วัฒนธรรมเฉพาะของสถาบันอุดมศึกษาที่ยึดถือค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมของชุมชนมหาวิทยาลัยทำให้บูรณาการสมาชิกไว้ด้วยกัน 4) การให้บริการนักศึกษาอย่างเป็นธรรมทำให้เกิดความไว้วางใจและรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่ง และ 5) การสร้างบรรยากาศแวดล้อมทางสังคมเพื่อเอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้คนที่มีความต่างทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการปรับตัว ยอมรับ และรู้จักเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตน ข้อเสนอแนะ คือ สถาบันอุดมศึกษาควรนำแนวทางไปประยุกต์ใช้โดยปรับและสอดแทรกในแผน กลยุทธ์ และกิจกรรมอย่างละเอียดรอบคอบ ครอบคลุมนักศึกษาทุกชั้นปีบนพื้นฐานของการสนับสนุนและจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรม ควรเพิ่มทักษะการจัดกิจกรรมท่ามกลางความหลากหลายและการสื่อสารทางวัฒนธรรมอย่างสมดุล โดยเฉพาะผู้นำนักศึกษาควรต้องพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ: แนวทางการเสริมสร้าง, ความเชื่อมั่นทางสังคม, สถาบันอุดมศึกษา, จังหวัดชายแดนใต้

Abstract

The aim of this study is to examine the approaches to enhance social cohesion among students in Prince of Songkla University, Pattani Campus, as perceived by the staff and advisor. This qualitative research had 31 key informants, which consists of 7 university administrators, 16 faculty - level administrators of Student Affairs, and 8 advisors. Data was collected through in - depth, semi - structured interviews. The data underwent analysis using content analysis techniques and theoretical notions. The research findings demonstrate that there are essential approaches to improve social cohesion among learners at Prince of Songkla University, Pattani Campus, including: 1) curriculum content that promotes interaction, interdependence, awareness, and respect for others; 2) classroom and extracurricular activities that foster networks and social capital; 3) the university's distinctive culture that upholds shared values and norms, thereby uniting its members. 4) equitable student services provide trust and a sense of belonging; 5) cultivating a social environment that cohabits individuals from different backgrounds facilitates their adjustment, acceptance, and respect for those who are different from them. This research advises higher education institutions to adopt these approaches by meticulously applying and incorporating them into their plans, strategies, and operations. This strategy must include all students from every academic year, emphasizing the support and management of cultural diversity. Moreover, the university ought to incorporate additional balanced activities that promote diversity, particularly among student leaders. They ought to foster cultural leadership competencies.

Keywords: Approaches to Enhance, Social Cohesion, Higher Education Institution, Southern Border Provinces

บทนำ

ความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลกันระหว่างผู้คนในสังคมอาจเป็นร่องรอยของการขาดความเชื่อมั่นทางสังคม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความตึงเครียด การเลือกปฏิบัติ การละเมิดสิทธิมนุษยชน นำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงในสังคมได้ ซึ่ง Fonseca, X. et al. นักสังคมวิทยาได้อธิบายว่า ความเชื่อมั่นทางสังคมเป็นความยึดเหนี่ยวเกาะเกี่ยวเข้าด้วยกัน อย่างเหนียวแน่นของผู้คนในสังคม (Sticking together) โดยสมาชิกต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เหนียวแน่นจนเป็นความผูกพันนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) ในที่สุด (Fonseca, X. et al., 2019) และผู้คนจะได้ประโยชน์จากความสามัคคีและความสงบสุขของสังคม ความเชื่อมั่นทางสังคมเกิดจากเงื่อนไขต่าง ๆ ในสามระดับโดย 1) ระดับปัจเจกบุคคลมาจากเงื่อนไขแรงจูงใจในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Friedkin, N. E., 2004) การรับรู้ความเชื่อมั่นเป็นความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกับกลุ่ม (Bollen, K. A. & Hoyle, R. H., 1990) และ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมรับผิดชอบกิจกรรมทางสังคมโดยสมัครใจ เสรี ไม่มีการบังคับขู่เข็ญ (Legun, K., 2008); (Dekker, K. & Kempen, V. R., 2009); (Jeannott, S. M., 2003) 2) ระดับชุมชนมาจากเงื่อนไขค่านิยมพื้นฐาน

และบรรทัดฐานการปฏิบัติของชุมชนที่ถูกยึดถือร่วมกันในเรื่องพหุวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย ความยุติธรรม เสรีภาพและความเท่าเทียม ตระหนักและเคารพผู้อื่นที่แตกต่าง (Breidahl, N. K. et al., 2018); (Kearns, A. & Forrest, R., 2000); (Kolsto, E. & Tyldum, G., 2006) และ 3) ระดับสถาบันมาจากเงื่อนไขขอบเขตทางสถาบันทางสังคม เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันสังคมตามที่กฎหมายกำหนดและตามความคาดหวังของสังคม ให้พลเมืองได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม (Jenson, J., 1998); (Baeker, G, 2002); (Eizaguirre, S. et al., 2012) ดังนั้น สังคมจึงจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นเพื่อบูรณาการผู้คนที่แตกต่างกันเข้าไว้ด้วยกันเพื่อความสงบสุขมั่นคงยั่งยืน

การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ส่งผลต่อความหวาดระแวง ความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้คนต่างวัฒนธรรมในพื้นที่ไม่เว้นแม้แต่ในสถานศึกษาอย่างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (นิชา, 2564) จากข้อมูลด้านการนับถือศาสนาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีนักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลาม 85.44% ศาสนาพุทธ 14.45% และศาสนาคริสต์ 0.062% (งานทะเบียนและรับนักศึกษา กองบริหารวิชาการและวิจัยวิทยาเขตปัตตานี, 2563) ซึ่งสัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดนี้สะท้อนถึงนัยเรื่องความเป็นชนกลุ่มใหญ่ (Majority Group) ของนักศึกษาที่เป็นมลายูมุสลิม โดยที่กลุ่มคนจำนวนน้อย (Minority Group) อาจไม่ได้มีอำนาจต่อรองหรือมีส่วนร่วมในการออกแบบปฏิสัมพันธ์และจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในสังคม ยิ่งไปกว่านั้นการปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันทั่วไประหว่างนักศึกษาต่างวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยที่แม้จะดูเป็นปกติวิสัยแต่ความใกล้ชิดสนิทสนมจนพัฒนาเป็นความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ในระดับต่ำ เป็นผลจากความกลัวสถานการณ์ความไม่สงบ (นิชา, 2564) นอกจากนี้ความไม่เข้าใจในกฎข้อห้ามตามหลักศาสนาของนักศึกษาต่างศาสนา (ซูณี, 2564) อีกทั้งความภาคภูมิใจในความเป็นชาตินิยมมลายูที่เข้มข้นจนกังวลว่าการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มนักศึกษาต่างศาสนาต่างวัฒนธรรมจะก่อหรือทำลายอัตลักษณ์มลายูมุสลิมลง ทำให้นักศึกษามลายูมุสลิมเลื่อมรวมกลุ่มกันเฉพาะ ยิ่งทำให้เกิดการผลักรอกออกจากกัน แยกตัวออกเป็นกลุ่มส่งผลถึงการทำกิจกรรมในห้องเรียนด้วย (บาเกี, 2564) แสดงให้เห็นว่าในมหาวิทยาลัยกำลังขาดความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษาต่างวัฒนธรรมกัน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ม.อ. ปัตตานี) เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญในการสร้างชาติโดยทำให้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สงบสุขมั่นคงยั่งยืนผ่านการขัดเกลาด้านวิชาการเพื่อให้พื้นที่พัฒนาเจริญก้าวหน้าและผ่านการถ่ายทอดค่านิยมร่วมพื้นฐานทางสังคมโดยทำหน้าที่ยึดโยงและบูรณาการผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายในพื้นที่เข้าด้วยกันให้เกิดความเชื่อมั่นทางสังคมและเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาจากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยกำลังเผชิญกับสถานะความห่างเหินทางสังคมในหมู่นักศึกษาซึ่งถูกกระทบและส่งสมมาอย่างยาวนานจากหลายเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม หากเพิกเฉยอาจลุกลามไปถึงปัญหาความขัดแย้งทางสังคมวัฒนธรรมอื่นที่ไม่อาจประเมินและป้องกันได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษาใน ม.อ. ปัตตานี ผ่านมุมมองของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่และอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่จะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษาที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีสถานการณ์ความไม่สงบและบรรยากาศของความหวาดระแวง ซึ่งจะเสริมงานด้านความมั่นคงของพื้นที่และประเทศชาติโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผ่านมุมมองบุคลากร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) จำนวนทั้งสิ้น 31 คน โดยคัดเลือกจาก 1) กลุ่มบุคลากรและผู้บริหาร ฝ่ายพัฒนานักศึกษาระดับวิทยาเขต จำนวน 7 คน และระดับคณะ จำนวน 16 คน และ 2) กลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาชั้นปี จำนวน 8 คน โดยจัดกลุ่มและเลือกอาจารย์ที่ปรึกษาชั้นปีในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันจากสาขาด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ใน ม.อ. ปัตตานี โดยได้เทียบเคียงกับ International Standard Classification of Education 2013 (UNESCO, 2015) ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสองกลุ่มประกอบด้วยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ มีภูมิลำเนาอยู่ทั้งในและนอกพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านพัฒนา นักศึกษาและทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาชั้นปีเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ปี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมและ รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นพัฒนาแนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured interview) เพื่อใช้เป็นแนวทางหลักในการสัมภาษณ์

3.2 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาระหว่างข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับเท่ากับ .901 และในแต่ละข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ผ่านการรับรองจริยธรรม การวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ใบรับรองเลขที่ COA No.036/2566 (โดยบทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของนางสาวสมฤดี สงวนแก้ว เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี” (Model Development for the Enhancement of Social Cohesion among Students of Prince of Songkla University, Pattani Campus)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้อง และบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อนำมาเรียบเรียงและวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ยึดหลักตรรกะเทียบเคียงแนวคิด และทฤษฎีเพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Analytical Description)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อนักศึกษาได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยพวกเขาได้รับการขัดเกลาและได้ความรู้ทางวิชาการ ทักษะทางสังคม ตระหนักถึงค่านิยมหลัก ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ผ่านแนวทางสำคัญที่เสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษาต่างวัฒนธรรม ดังนี้

1. เนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย สารการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรายวิชาต่าง ๆ

หลักสูตรทางวิทยาศาสตร์เน้นสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันให้แก่ผู้คนในสังคม แม้ว่าการเรียนการสอนทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นพิสูจน์ทดสอบและใช้เวลาไม่น้อยในห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ แต่การสร้างนวัตกรรมหนึ่งให้สำเร็จและประยุกต์ใช้ได้จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้อื่น ๆ ประกอบเข้าด้วยกันให้สำเร็จเป็นรูปธรรมได้ การเรียนรู้ดังกล่าวเรียกร้องให้ผู้เรียนตระหนักถึงความร่วมมือกับคนที่มีความรู้สาขาอื่น ๆ ทั้งในและนอกหลักสูตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความคิดและพฤติกรรมที่ต้องประสาน สร้างความสัมพันธ์ ต้องร่วมมือกับเพื่อนในและต่างสาขาคนอื่น ๆ เพื่อให้งานสำเร็จ โดยไม่สามารถแยกขาดเป็นเอกเทศหรือแยกออกอย่างโดดเดี่ยวได้ เช่น รายวิชาการแปรรูปยาง นักศึกษาต้องเรียนทั้งทฤษฎีและทดลองในห้องปฏิบัติการ การผสมสารเคมี และขึ้นรูปยางจะต้องอาศัยความรู้จากอาจารย์ และฝึกทดลองกับเพื่อนในห้องเรียนซึ่งทำให้พวกเขาต้องปฏิสัมพันธ์โดยสอบถามเรียนรู้กับคนอื่น ๆ จากการสังเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ข้อมูลตรงกันกว่า 15 คนจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ในประเด็นนี้ไว้ว่า

“บางวิชาสอนในห้องทดลองเป็นส่วนใหญ่ แต่โดยปกติถ้าเด็กไม่รู้ก็จะไปหา ไปถามอาจารย์ ถามรุ่นพี่ หรือเพื่อนที่เก่ง ๆ ให้ช่วยอธิบาย แก้ปัญหาในสิ่งที่เด็กไม่รู้ ดังนั้นสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ก็ไม่ได้เป็นสาขาที่ทำให้เด็กแยกตัวออกจากสังคม กลับกันเด็กต้องไปหาคนอื่น ๆ เพื่อแสวงหาและเติมเต็มความรู้ ซึ่งมันทำให้ต้องสัมพันธ์กับเพื่อน มีเพื่อนโดยอัตโนมัติ” (ชน และคณะ, 2566)

หลักสูตรทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่จัดสอนในระดับอุดมศึกษามักจะเป็นประเด็นอ่อนไหวและกระตุ้นให้เกิดการถกเถียงทางวิชาการจำนวนมาก เช่น ประเด็นทางศาสนา ความไม่เท่าเทียมทางสังคม ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคม ความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตย แต่กลับมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษาได้ เพราะทั้งจากการฟังบรรยาย การวิจัย การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์ทางวิชาการ จะทำให้เกิดการเรียนรู้เสรีภาพทางวิชาการ ความอดทนรับฟังความเห็นต่าง มีวิจารณญาณในการวิพากษ์ผู้อื่นซึ่งจะทำให้เกิดการเคารพซึ่งกันและกัน กระบวนการเหล่านี้ช่วยหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นซึ่งจะส่งเสริมความเชื่อมั่นทางสังคม จากการสังเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ข้อมูลตรงกันกว่า 19 คนจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ในประเด็นนี้ไว้ว่า

“ตัวเนื้อหารายวิชาโดยเฉพาะวิชาทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทำให้เด็กต้องเผชิญกับความขัดแย้งทางความคิด การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยจะทำให้เค้าเกิดการถกเถียงโต้แย้งโดยอัตโนมัติ สอนให้เด็กต้องอดทน

เปิดใจยอมรับฟังความคิดคนอื่นบ้าง รู้จักมารยาททางวิชาการ การให้เกียรติคนอื่นจะตามมาเอง” (พร และคณะ, 2566)

จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาหลักสูตรทั้งสายวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ต่างมีจุดมุ่งหมายและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรที่ทำให้ให้นักศึกษาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การประสานความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัยกันและกัน ตลอดจนการตระหนักและเคารพผู้อื่น โดยพื้นฐานและเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ทั้งนี้เป็นการเอื้อให้เกิดการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษาที่เรียนร่วมกัน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการดำเนินการต่าง ๆ ของผู้สอนที่จัดขึ้นในระหว่างการจัดการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นการบรรยาย การถกเถียงร่วมกัน การระดมสมองแก้โจทย์ร่วมกัน การทำงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมายซึ่งมีผลต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรมร่วมกันนอกห้องเรียน ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์นอกเหนือจากด้านวิชาการโดยคณะ สาขาวิชา หรือส่วนงานต่าง ๆ จัดขึ้นเพื่อเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้หลากหลายด้านที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคม อย่างเช่นกิจกรรมสัปดาห์สร้างสะพานบนเส้นทางวงแหวนพหุวัฒนธรรมเมืองปัตตานี หรือกิจกรรมตามขั้นปีของชั้นปีที่ 2 การเรียนรู้ชุมชน เรียนรู้สังคม การร่วมกิจกรรมทั้งสองรูปแบบทำให้นักศึกษาเกิดการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นแบบเผชิญหน้า เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (Reciprocity) ในทางบวก ความตระหนักต่อการมีอยู่ของผู้อื่น และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์และทุนทางสังคม (Social Capitals) ระหว่างกัน กระบวนการและผลเหล่านี้นับเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคม จากการสังเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดให้ข้อมูลตรงกันในประเด็นนี้ไว้ว่า

“แรก ๆ มาปี 1 เขามาจากต่างที่กัน ไม่คุ้นเคยกันเป็นธรรมดา พอเรียน ทำกิจกรรมด้วยกัน ก็รู้จักสนิทสนมคุ้นเคยกันไปเอง” (บุญ และคณะ, 2567) และ “การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย จะทำให้ได้รู้จักพูดคุยทำงานร่วมกับเพื่อนคนอื่น ๆ บางกิจกรรมก็ทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมเหนียวแน่น หลายคนยังเกาะกลุ่มกันต่อจนถึงปีสุดท้าย แม้จบไปแล้วก็ยังเป็นเพื่อนสนิทกันอยู่” (ใจอี และคณะ, 2567)

ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงนับเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมให้เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพราะทำให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เชื่อใจกัน (Mutual Trust) ซึ่งทำให้พวกเขาสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน และสร้างทุนทางสังคมเพิ่มขึ้นอีกด้วย

3. วัฒนธรรมเฉพาะของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึงความคิด ค่านิยม บรรทัดฐานที่มีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทของสถาบันการศึกษา ถูกสร้างขึ้นและยึดถือปฏิบัติในสถาบันการศึกษานั้น ๆ โดยที่วัฒนธรรมเฉพาะนี้ต้องไม่ขัดกับวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานหลักของสังคมโดยทั่วไป วัฒนธรรมเฉพาะของ ม.อ.ปัตตานี ที่สำคัญและมีส่วนเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคม มีดังนี้

3.1 ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ เป็นจรรยาบรรณที่สถาบันการศึกษาระบุและเรียกร้องให้สมาชิกต้อง

ปฏิบัติตาม ได้แก่ การไม่คัดลอกและไม่ขโมยผลงาน ไม่ทุจริต และไม่ปลอมแปลงเอกสารใด ๆ รวมถึงการปฏิบัติตามสถานภาพและบทบาทที่สังคมคาดหวัง เมื่อทุกคนใน ม.อ.ปัตตานี ยึดถือและถ่ายทอดปลูกฝังความซื่อสัตย์ทางวิชาการ เหล่านี้จะหล่อหลอมความคิด พฤติกรรมของสมาชิกให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เคารพให้เกียรติ ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน จะเป็นการสร้างความไว้วางใจ การยอมรับการอยู่ร่วมกัน ดำเนินชีวิตโดยยึดบรรทัดฐานทางสังคมแบบเดียวกัน ซึ่งจะดึงดูดให้สมาชิกชุมชนมหาวิทยาลัยยึดเหนี่ยวอยู่ด้วยกันต่อไป วัฒนธรรมเฉพาะนี้สอดคล้องกับวัฒนธรรมหลักของสถาบันการศึกษาในระดับสากล ดังนั้นจึงเชื่อมโยงเข้ากับสังคมภายนอกได้อีกด้วย จากการสังเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ข้อมูลตรงกันกว่า 14 คนจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในประเด็นนี้ไว้ว่า

“เราสอนให้เด็กไม่คัดลอกผลงาน เพราะมันจะทำให้เค้ามีความก้าวหน้าทางวิชาการ ได้รับการยอมรับ เป็นการสร้างความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นและปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไปด้วย จะทำให้เค้าเคารพ และได้รับการเคารพจากคนอื่นด้วย จะทำให้ใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นได้ทั้งตอนนี้และอนาคต” (เกรียง และคณะ, 2567)

3.2 ความเป็น “ลูกพระบิดาตานี” เป็นความสำนึกว่าตนเองเป็นสมาชิกและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ม.อ.ปัตตานี อีกทั้งร่วมยึดถือค่านิยมและบรรทัดฐานเฉพาะของมหาวิทยาลัยตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนกที่ว่า “ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตนเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง ลาภทรัพย์และเกียรติยศจะตกมาแก่ท่านเอง ถ้าท่านทรงธรรมะแห่งวิชาชีพไว้ให้บริสุทธิ์” เมื่อนักศึกษาสำนึกว่าตนเองได้ถูกนับรวม (Inclusion) เป็นสมาชิกของชุมชนมหาวิทยาลัยและมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องโดยสมัครใจและมีเสรีภาพ วัฒนธรรมเฉพาะ “ลูกพระบิดาตานี” นี้จะหล่อหลอมความคิด ค่านิยม และบรรทัดฐานทางพฤติกรรมของสมาชิกให้คำนึงถึงการมีอยู่ของผู้อื่น การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงค่านิยมที่เป็นกลาง ไม่แบ่งแยกชนชั้น และไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของความเชื่อมั่นทางสังคม จากการสังเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ข้อมูลตรงกันกว่า 23 คนจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ในประเด็นนี้ไว้ว่า

“ความเป็นลูกพระบิดาตานี มันทำให้เรารำลึกได้ว่าเราต้องเห็นประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว ต้องช่วยเหลือผู้อื่นด้วย สังคมโดยรวมจึงจะอยู่และดำเนินต่อไปได้ ถ้านักศึกษายึดพระราชปณิธานนี้และเห็นประโยชน์เพื่อนมนุษย์มาก่อน สังคมก็ไม่ค่อยขัดแย้งกัน อยู่ด้วยกันได้อย่างสงบสุข” (ทอม และคณะ, 2567)

วัฒนธรรมเฉพาะของ ม.อ.ปัตตานี ทั้งความซื่อสัตย์ทางวิชาการและความเป็นลูกพระบิดาตานี คือ การยึดถือค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมของชุมชนมหาวิทยาลัย การทำหน้าที่ตามความคาดหวังของสังคมอย่างสุจริต การนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว การเคารพและยอมรับการมีอยู่ของผู้อื่น การไม่เลือกปฏิบัติ เหล่านี้สะท้อนว่าวัฒนธรรมเฉพาะของมหาวิทยาลัยช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมได้

4. การให้บริการนักศึกษาอย่างเป็นธรรม หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือแก่นักศึกษาอย่างเท่าเทียม เป็นธรรมโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ดังนี้

4.1 เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนที่เป็นธรรม โดยผู้สอนต้องชี้แจงเกณฑ์ตัดสินผลการเรียนที่มีเหตุผลอธิบายต่อข้อสงสัยเพื่อความโปร่งใส ลดความคลางแคลงใจ และเพื่อป้องกันอคติระหว่างเพื่อนร่วมชั้น

4.2 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องด้านการเรียน และการกำกับให้สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามเวลาที่กำหนดด้วยมาตรฐานการปฏิบัติเดียวกันคนอื่น ๆ อย่างเท่าเทียม ยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ

4.3 การสร้างโอกาสที่เท่าเทียม โดยจัดเตรียมบุคลากร อุปกรณ์ ความรู้ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและช่วยเหลือนักศึกษาที่ด้อยโอกาสและขาดทักษะทางวิชาการเพื่อให้พัฒนาขีดความสามารถทัดเทียมคนอื่น ๆ ไม่ถูกด้อยค่าในเวทีของการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

จากการสังเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ข้อมูลตรงกันกว่า 13 คน จากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในประเด็นนี้ไว้ว่า

“นักศึกษาแค่ต้องการดูแลเกณฑ์และทราบเหตุผลเพื่อไขข้อสงสัยว่าผลการเรียนเป็นเช่นนั้นเพราะเหตุผลใด ถ้าไม่เปิดเผยและตอบข้อสงสัยไม่ได้ พวกเขาจะคิดไปว่าเพราะอาจารย์เข้าข้างเพื่อนคนอื่นที่เป็นพวกเดียวกัน ไม่ชอบเขา เขาไม่ใช่ลูกรัก” (ราฟพี และคณะ, 2566) และ “เด็ก ๆ อยากรับบริการที่ดี สุภาพ ตอบคำถามช่วยเหลือด้วยเพราะเขาไม่รู้ เห็นคุณค่าของพวกเขาท่อกันทุกคน ไม่ใช่เพราะมาจากโรงเรียนปอเนาะ พุดไม่ชัด หรือบางคนกลัวว่ามาจากกำปง (ชนบท) และก็เหมาว่าไม่เอาไหน ไม่ได้เรื่อง” (พอล และคณะ, 2566)

จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า เกณฑ์การตัดสินผลการเรียนที่เป็นธรรมและโปร่งใส จะช่วยลดความคลางแคลงใจเรื่องอคติและช่วยสร้างความเชื่อใจ (Trust) ในหมู่นักศึกษาและระหว่างนักศึกษากับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ส่วนการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ความช่วยเหลือ สร้างโอกาสด้านการศึกษาอย่างเท่าเทียมเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ นั้น จะทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกว่าไม่ถูกกีดกัน (Exclusion) และรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense of Belonging) ของชุมชนมหาวิทยาลัยที่พวกเขาสังกัด เป็นเหมือนกาวที่ยึดเหนี่ยวพวกเขาไว้ด้วยกัน เหล่านี้เป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในชุมชนมหาวิทยาลัยได้ทั้งสิ้น

5. การสร้างบรรยากาศแวดล้อมทางสังคม เพื่อเอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้คนที่มีความต่างทางวัฒนธรรมทำโดยผ่านกิจกรรมรณรงค์ที่ถูกออกแบบและเตรียมการโดยคำนึงถึงความแตกต่างของสมาชิกภายในมหาวิทยาลัย ผ่านบรรยากาศและกิจกรรมในห้องเรียนโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและยอมรับความเห็นต่าง ผ่านกิจกรรมนอกห้องเรียนจำนวนมากและหลากหลายที่จะเพิ่มพื้นที่การปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ผู้อื่นผ่านการให้บริการอย่างเสมอภาคจากส่วนงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักศึกษาเรียนรู้ ปรับตัว ยอมรับ ตระหนักและรู้จักเคารพผู้อื่นที่แตกต่าง จากการสังเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ข้อมูลตรงกันกว่า 11 คน จากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ในประเด็นนี้ไว้ว่า

“ทางผู้บริหาร คณาจารย์ที่เกี่ยวข้องได้ประชุม วางแผนกำหนดเป็นข้อตกลงร่วมกันและกำชับทุกส่วนอย่างเข้มงวดที่จะไม่ให้เกิดเรื่องการละเมิดสิทธิต่าง ๆ ไม่แบ่งแยก (ศาสนา) ไม่บูลลี่เรื่องเพศของเด็กทั้งในและนอกห้องเรียน ไม่เช่นนั้นเราจะรวมเด็กไว้ด้วยกันไม่ได้” (ชนยา และคณะ, 2567)

และผู้ให้ข้อมูลที่ให้ข้อมูลตรงกันกว่า 12 คนจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ในประเด็นนี้ไว้ว่า

“การออกแบบการเรียนรู้โดยให้นักศึกษาจับคู่หรือแบ่งกลุ่มย่อยทำกิจกรรมเพื่อช่วยกันเรียน ทำให้ได้รู้จักเพื่อน เรียนรู้คนอื่นมากขึ้น ได้แสดงความคิดเห็นโต้แย้งกันในบรรยากาศแบบวิชาการ ทำให้รู้จักเคารพคนอื่น กิจกรรมแบบนี้ ช่วยขัดเกลา พัฒนาทักษะทางสังคม และความสามารถต่าง ๆ ที่จะต้องนำไปใช้ในสังคมได้” (ปิ่น และคณะ, 2567)

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนว่า คณาจารย์ บุคลากร ยังต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะการจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้นำนักศึกษาต้องพัฒนาภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรมเพื่อให้มีทักษะในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมอื่น ปรับตัวและทำงานร่วมกับทุกคนที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ข้อมูลตรงกันกว่า 27 คน จากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ในประเด็นนี้ไว้ว่า

“นักศึกษาที่เป็นผู้นำ หรือทำหน้าที่ในส่วนการจัดและนำกิจกรรม บางทีก็ยังไม่สามารถปรับตัวเองกับ วัฒนธรรมอื่น ๆ ได้ บางกิจกรรมก็ไม่เอื้อสำหรับนักศึกษาที่มาจากต่างถิ่นและต่างวัฒนธรรม มักจะใช้ภาษาถิ่นหรือ ภาษามลายูถิ่น ซึ่งนักศึกษาต่างวัฒนธรรมไม่เข้าใจ คนที่มาอยู่ตรงนี้ต้องปรับ ต้องจัดการตัวเองให้ได้เพื่อรองรับทุก วัฒนธรรมที่แตกต่างให้อยู่ร่วมกันได้” (โจอี และคณะ, 2567)

ข้อมูลข้างต้นพอสรุปได้ว่า บรรยากาศแวดล้อมทางสังคมที่มหาวิทยาลัยพยายามดำเนินการอยู่ ทั้งด้าน กิจกรรมนอกห้องเรียน กิจกรรมด้านการเรียนการสอน การปฏิบัติงานของทั้งคณาจารย์และบุคลากร มีความสำคัญ ต่อการรวบรวมและช่วยยึดเหนี่ยวสมาชิกเข้าไว้ด้วยกันได้แม้จะมีความต่างทางสังคมวัฒนธรรม แต่การพัฒนาและ เสริมสร้างทักษะการจัดการทางด้านวัฒนธรรมให้ทั้งบุคลากรและโดยเฉพาะผู้นำนักศึกษายังเป็นสิ่งที่ต้องเพิ่มพูน เพราะนักศึกษาอาจคุ้นชินกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่จนอาจจะเลยหรือไม่เข้าใจรายละเอียดบางประการ ของอีกกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่างออกไป

อภิปรายผล

ความเชื่อมั่นทางสังคมระหว่างนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ถูกเสริมสร้างผ่านการทำหน้าที่สำคัญจากทุกส่วน และคนทุกกลุ่มในมหาวิทยาลัยโดยการสอน การบริหาร และการให้บริการแก่นักศึกษา ซึ่งเนื้อหาหลักสูตรของทั้ง สายวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงการประสานความร่วมมือกับผู้อื่น เรียนรู้ถึง เสรีภาพทางวิชาการ ถูกปลูกฝังให้มีความอดทนรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงความเคารพต่อผู้อื่นซึ่งเป็น ค่านิยมหลักที่สำคัญและจำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในฐานะพลเมืองของสังคมประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานเขียน เรื่อง Education and Social Cohesion: Higher Education กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาสนับสนุนความเชื่อมั่น โดยจัดให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการรวบรวม ประเมิน และสังเคราะห์ข้อมูล การรับฟังการโต้แย้งทางความคิดเพื่อ เผชิญกับทัศนคติที่แตกต่างกัน ความพยายามทางการศึกษาเช่นนี้ต้องการความเคารพซึ่งกันและกันและความเป็นกลาง ทางวิชาการ เพราะการยึดเอาความคิดตนเองเป็นหลักอาจนำไปสู่การกีดกันความคิดอื่น ๆ และแม้แต่คนกลุ่มอื่น ๆ

ในสังคม (Moiseyenko, O., 2005) ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะทำให้ให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือ ฟังพาอาศัยและช่วยเหลือผู้อื่น เกิดความไว้วางใจกัน สร้างเครือข่ายและทุนทางสังคมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Quality Education, Social Cohesion and Active Labour Market Policies: A Comparative Analysis of Two European Island States ที่อธิบายว่าการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและผลลัพธ์การเรียนรู้จะดึงดูดเด็กไว้ในระบบการศึกษา เป็นการต่อสู้กับการกีดกันทางสังคม การพัฒนาแรงงาน และการสร้างสังคมที่ดี ดังนั้นการจัดการศึกษาควรยึดถือหลักการไม่แบ่งแยกทางสังคมและความเท่าเทียม ซึ่งเป็นหลักการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคม (Camilleri, M. A. & Camilleri, A., 2023) นอกจากนี้วัฒนธรรมเฉพาะของสถาบันการศึกษาในเรื่องความซื่อสัตย์ทางวิชาการโดยไม่คัดลอกหรือขโมยความคิดผลงานคนอื่น ทำให้นักศึกษาเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง ยอมรับและเคารพผู้อื่น ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสำคัญต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Three universities in Georgia, Kazakhstan and Kyrgyzstan: the struggle against corruption and for social cohesion ที่ระบุว่า ความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัยสัมพันธ์กันอย่างมากกับการจัดการหรือต่อต้านการทุจริตทางการศึกษา เพราะความเชื่อมั่นทางสังคมเป็นเครื่องมือสร้างความตระหนักในความ เป็นเมืองที่ต้องรับผิดชอบตนเองและสังคมซึ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม (Heyneman, S. P., 2007) ส่วนวัฒนธรรมเฉพาะสถาบันที่เรียกว่าความเป็นลูกพระบิดาตานี หล่อหลอมให้ค่านึงถึงการมีอยู่ของผู้อื่น การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม รวมถึงค่านิยมที่เป็นกลาง ไม่แบ่งแยกชนชั้นและไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้คน ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมให้แก่สมาชิกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับงานของ ทิพวรรณ พงุฒากรณ์ เรื่องการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมไทยที่อธิบายว่า สถานศึกษาเป็นหนึ่งในตัวแทนสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่สอนให้คนรู้จักบทบาททางสังคมและปลูกฝังค่านิยม ทศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ให้เกียรติซึ่งกันและกันนำไปสู่ความเจริญ ความสามัคคีและความสงบสุขในสังคม (ทิพวรรณ พงุฒากรณ์, 2562) ดังนั้นวัฒนธรรมเฉพาะของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่เรียกว่า ลูกพระบิดาตานี จึงเป็นวัฒนธรรมเฉพาะที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี กลมเกลียว ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิก นอกจากนี้ ความเป็นธรรมในการให้บริการนักศึกษาที่มีความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม โดยทุกส่วนต้องปฏิบัติต่อนักศึกษาอย่างเท่าเทียม เป็นธรรม โปร่งใสไม่เลือกปฏิบัติ ตั้งแต่เรื่องเกณฑ์พิจารณาผลการเรียน การให้บริการอย่างเสมอภาค จะลดอคติระหว่างกันทั้งในหมู่นักศึกษาและผู้เรียนกับผู้สอน ไปจนถึงเรื่องการที่มหาวิทยาลัยและหลักสูตรช่วยสร้างโอกาสที่เท่าเทียมเพื่อลดช่องว่างให้นักศึกษาที่มาจากชนชั้นที่ขาดโอกาส ทำให้พวกเขารู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งและถูกนับรวมเข้าเป็นสมาชิก เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมได้อย่างมาก สอดคล้องกับงานเรื่อง Unity and Diversity in Democratic Multicultural Education: Creative and Destructive Tensions ที่กล่าวว่า ความเป็นธรรมในการปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังทางสังคมหรือวัฒนธรรม ใช้มาตรฐานเดียวกันประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การให้บริการและสร้างโอกาสในการลดความไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ลดอคติระหว่างผู้คนและมีความรู้สึกเป็นชุมชนมากขึ้น ซึ่งจะผูกมัดผู้คนต่างวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกันได้ (Gutmann, A., 1999) ส่วนการสร้างบรรยากาศแวดล้อมทางสังคมเพื่อเอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้คนที่มีความต่างทางสังคม วัฒนธรรม ซึ่งทุกส่วนของมหาวิทยาลัยร่วมคิดออกแบบ เตรียมการโดยคำนึงถึงความต่างของนักศึกษา ผ่าน

กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน และผ่านบรรยากาศแห่งการปฏิบัติหน้าที่ของทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ จะทำให้เกิดความเคารพ อดทน ยอมรับความแตกต่างของคนอื่น ๆ ปรับตัวและพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Making Diversity Work on Campus: A Research - Based Perspective ที่ว่าการสร้างสภาพแวดล้อมดังกล่าวมีความสำคัญในแง่ที่จะหยุดการแบ่งแยกในสังคม ทำให้นักศึกษามีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะและศักยภาพที่ทัดเทียมและจำเป็นในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งมหาวิทยาลัยและสมาชิกจะได้แสดงถึงความตระหนักและยอมรับผู้คนต่างวัฒนธรรม (Milem, J. F. et al., 2005) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคม

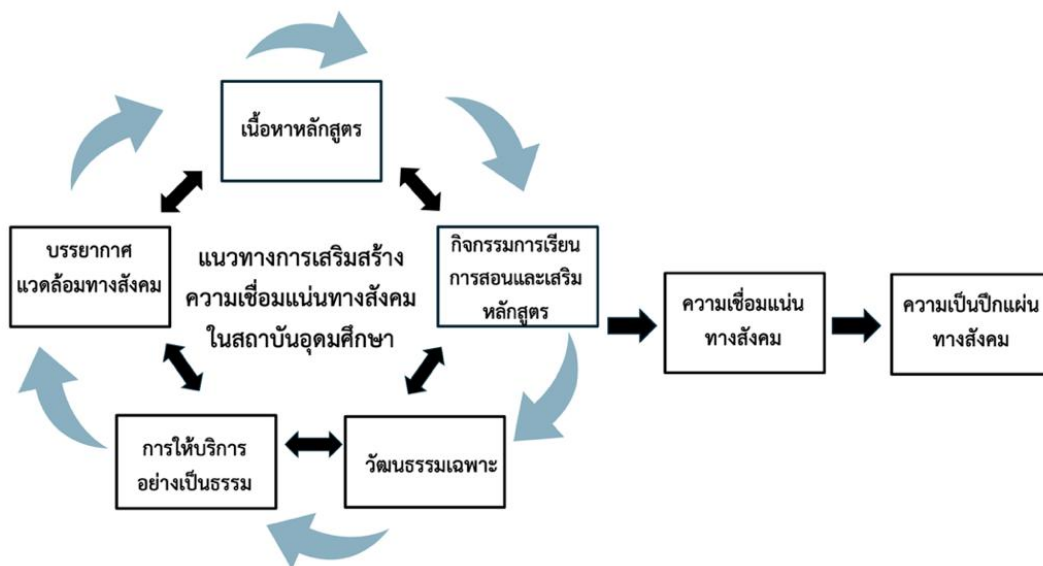
อย่างไรก็ตามทักษะการจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ยังต้องพัฒนาและเพิ่มพูนให้กับทั้งคณาจารย์ ผู้บริหาร บุคลากร โดยเฉพาะผู้นำนักศึกษาควรต้องพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรมให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องความฉลาดทางวัฒนธรรมทางของนิสิตในมหาวิทยาลัยไทยที่ว่าพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อปรับวิธีคิดให้สามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับคนที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมชาติ (สรายุทธิ ตรีศรี และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในสถาบันอุดมศึกษา ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง 5 แนวทางดังนี้ 1) เนื้อหาหลักสูตรทั้งสาขาวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ได้กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักการอยู่ร่วมกัน ตระหนักถึงความร่วมมือ การเรียนรู้ และความเคารพต่อผู้อื่น 2) กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เป็นฐานของทุนทางสังคมระหว่างนักศึกษาด้วยกันและคนอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย 3) วัฒนธรรมเฉพาะของสถาบันอุดมศึกษาทั้งเรื่องความซื่อสัตย์ทางวิชาการที่ปลูกฝังจรรยาบรรณทางการศึกษาช่วยเหลือหลอมความคิดและพฤติกรรมในการยอมรับ ให้เกียรติ และไว้วางใจต่อผู้อื่นในการอยู่ร่วมกัน และวัฒนธรรมเฉพาะของสถาบันที่เรียกว่า ลูกพระบิดาดานีด้วยการยึดถือค่านิยมพื้นฐานและบรรทัดฐานร่วมที่ให้ความสำคัญถึงประโยชน์ส่วนรวม เคารพและยอมรับการมีอยู่ของผู้อื่นในสังคม เป็นส่วนสำคัญในการบูรณาการระหว่างนักศึกษาด้วยกัน 4) การให้บริการนักศึกษาอย่างเป็นธรรม โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางสังคมช่วยลดอคติและสร้างความเชื่อใจ เกิดความรู้สึกถูกนับรวม และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนกาวที่ยึดพวกเขาเข้าไว้ด้วยกัน และ 5) การสร้างบรรยากาศแวดล้อมทางสังคมเพื่อเอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้คนที่มีความต่างทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งกิจกรรมวิชาการและเสริมหลักสูตรซึ่งทุกฝ่ายเตรียมการและคำนึงถึงผู้มีส่วนร่วมที่ต่างกันไปทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้พวกเขาปรับตัว ยอมรับ ตระหนักและเคารพผู้อื่น โดยแต่ละแนวทางมีลักษณะเป็นพลวัต เกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีอิทธิพลต่อแนวทางอื่น ๆ ในลักษณะที่สัมพันธ์เชื่อมโยงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แนวทางเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ซ้ำ ๆ ต่อเนื่องจนกลายเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและคนอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยที่มั่นคง นับเป็นกลไกที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความเป็นปึกแผ่นทางสังคมในสถาบันอุดมศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวจะต้องถูกดำเนินการ ติดตามและกระตุ้นเตือนโดยมหาวิทยาลัย

และส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและต่อเนื่องด้วย ข้อค้นพบแนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในสถาบันอุดมศึกษานี้สามารถนำเสนอในรูปแบบตัวแบบองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในสถาบันอุดมศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลการศึกษาได้ว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีแนวทางทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในสถาบันอุดมศึกษาผ่าน 5 แนวทาง ได้แก่ เนื้อหาหลักสูตรของทั้งสาขาวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะทำให้ผู้เรียนเกิดการประสานความร่วมมือ พี่พาดาัย และตระหนักเคารพผู้อื่น กิจกรรมการเรียนรู้การสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดความเชื่อใจกัน สร้างเครือข่ายและทุนทางสังคมในหมู่นักศึกษา วัฒนธรรมเฉพาะของสถาบันอุดมศึกษาในเรื่องความซื่อสัตย์ทางวิชาการและความเป็นลูกพระบิดาตานีเป็นการยึดถือค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมของชุมชนมหาวิทยาลัยช่วยส่งเสริมสำนึกถึงการเป็นสมาชิกของสังคม การมีอยู่ของผู้อื่น การช่วยเหลือสังคมส่วนรวมรวมถึงการไม่แบ่งแยกชนชั้น และไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้คนในสังคม การให้บริการนักศึกษาอย่างเป็นธรรมทั้งเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนที่เป็นธรรมชัดเจน การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเพื่อช่วยเหลือสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ จะช่วยลดความคลางแคลงใจ สร้างความเชื่อใจระหว่างนักศึกษา ทำให้เกิดความตระหนักได้ว่าตนเองถูกนับรวมและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมหาวิทยาลัย เป็นเหมือนกาวที่ยึดโยงพวกเขาไว้ด้วยกัน และการสร้างบรรยากาศแวดล้อมทางสังคมเพื่อเอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้คนที่มีความต่างทางวัฒนธรรม โดยการออกแบบกิจกรรมในและนอกห้องเรียน การทำหน้าที่ของคณาจารย์และบุคลากรเพื่อรองรับผู้คนที่มีความต่างทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการรวบรวมและยึดเหนี่ยวสมาชิกเข้าไว้ให้อยู่ร่วมกันได้ อย่างไรก็ตามการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะการจัดการทางด้านวัฒนธรรมแก่บุคลากรโดยเฉพาะผู้นำนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรเพิ่มพูน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาควรเน้นการสร้างสมดุลทาง

สังคมบนฐานของสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยการเพิ่มจำนวนและสัดส่วนของทั้งนักศึกษาและบุคลากรที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกันให้ใกล้เคียงกัน ด้านการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ สถาบันอุดมศึกษาควรนำแนวทางที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้โดยปรับ และสอดแทรกในแผน กลยุทธ์ และกิจกรรมย่อยที่เกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบและครอบคลุมนักศึกษาทุกชั้นปี บนพื้นฐานของการสนับสนุนและจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรม และควรเพิ่มทักษะการจัดกิจกรรมท่ามกลางความหลากหลายและการสื่อสารทางวัฒนธรรมอย่างสมดุล โดยเฉพาะผู้นำนักศึกษาควรต้องพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอื่นในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีจำนวนและสัดส่วนของทั้งนักศึกษาและบุคลากรคล้ายกับงานวิจัยนี้เพื่อเปรียบเทียบ และควรมีการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอื่นหรือต่างวัฒนธรรมกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีจำนวนและสัดส่วนของทั้งนักศึกษาและบุคลากรใกล้เคียงกัน เพื่อเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียง และคณะ. (20 ม.ค. 2567). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- งานทะเบียนและรับนักศึกษา กองบริหารวิชาการและวิจัยวิทยาเขตปัตตานี. (2563). จำนวนนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำแนกนักศึกษาตามคณะ/เพศ/ศาสนา/ชั้นปี. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2565 จาก <https://regist.pn.psu.ac.th/main/?page=stat>
- โจอี้ และคณะ. (3 ก.พ. 2567). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ชั้นยา และคณะ. (22 ม.ค. 2567). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ชั้น และคณะ. (11 ธ.ค. 2566). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ชูณี. (2 ก.พ. 2564). เหตุผลที่ทำให้นักศึกษาผลัดออกจากกัน. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ทอม และคณะ. (7 มี.ค. 2567). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ทิพวรรณ พงษ์การณ. (2562). การเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2(3), 92-107.
- นิชา. (2 ก.พ. 2564). ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- บาก็. (30 ม.ค. 2564). เหตุผลที่ทำให้นักศึกษาผลัดออกจากกัน. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- บิน และคณะ. (27 ม.ค. 2567). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)

- บู และคณะ. (27 ม.ค. 2567). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 29(2), 31-48.
- พร และคณะ. (9 ธ.ค. 2566). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- พอล และคณะ. (19 พ.ย. 2566). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ราฟพี และคณะ. (7 ก.ย. 2566). แนวทางการเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในมหาวิทยาลัย. (สมฤดี สงวนแก้ว และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- สรายุทธ ตรีศรี และคณะ. (2561). ความฉลาดทางวัฒนธรรมทางของนิสิตใน มหาวิทยาลัยไทย. Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(1), 2915-2927.
- Baeker, G. (2002). Sharpening lens: Recent research on cultural policy, cultural diversity, and social cohesion. *Canadian journal of communication*, 27(2), 179-196.
- Bollen, K. A. & Hoyle, R. H. (1990). Perceived Cohesion: A Conceptual and Empirical Examination. *Social Forces*, 69(2), 479-504.
- Breidahl, N. K. et al. (2018). Do shared values promote social cohesion? If so, which? Evidence from Denmark. *European Political Science Review*, 10(1), 97-118.
- Camilleri, M. A. & Camilleri, A. (2023). Quality Education, Social Cohesion and Active Labour Market Policies: A Comparative Analysis of Two European Island States. *Xjenza Online*, 11(Special), 28-39.
- Dekker, K. & Kempen, V. R. (2009). Participation, Social Cohesion and the Challenges in the Governance Process: An Analysis of a Post-World War II Neighbourhood in the Netherlands. *European Planning Studies*, 17(1), 109-129.
- Eizaguirre, S. et al. (2012). Multilevel Governance and Social Cohesion Bringing Back Conflict in Citizenship Practices. *Urban Studies*, 49(4), 1999-2016.
- Fonseca, X. et al. (2019). Social Cohesion revisited: a new definition and how to characterize it. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 32(2), 231-253.
- Friedkin, N. E. (2004). Social cohesion. *Annual Review of Sociology*, 30(1), 409-425.
- Gutmann, A. (1999). Unity and diversity in Democratic Multicultural Education: Creative and Destructive tensions. In A. B. James (Ed.), James, A. B. (Editor), *Diversity and citizenship education: Global perspective* (pp. 71-73). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

- Heyneman, S. P. (2007). Three universities in Georgia, Kazakhstan and Kyrgyzstan: the struggle against corruption and for social cohesion. *Prospects*, 37(3), 305-318.
- Jeannot, S. M. (2003). Social Cohesion: Insights from Canadian research. In Research report. Canadian research.
- Jenson, J. (1998). Mapping Social Cohesion: The state of Canadian Research. In Research report. Canadian research.
- Kearns, A. & Forrest, R. (2000). Social Cohesion and Multilevel Urban Governance. *Urban Studies*, 37(5-6), 995-1017.
- Kolsto, E. & Tyldum, G. (2006). Common Values and Social Cohesion in Ethnically Divided Societies. *Ethnicity Studies*, 2006(1), 121-146.
- Legun, K. (2008). From participation to social cohesion: an analysis of variation in the development of social capital in coastal British Columbia. In Master of Arts Thesis. University of British Columbia.
- Milem, J. F. et al. (2005). Making Diversity Work on Campus: A Research Based Perspective. Retrieved June 3, 2024, from https://web.stanford.edu/group/siher/AntonioMilemChang_makingdiversitywork.pdf
- Moiseyenko, O. (2005). Education and Social Cohesion: Higher Education. *Peabody Journal of Education*, 80(4), 89-104.
- UNESCO. (2015). International Standard Classification of Education. Fields of education and training 2013 (ISCED - F 2013) Detailed field descriptions. Retrieved June 27, 2024, from <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>